

Ruxandra ANTON

Europa din container

Cunoscut și apreciat publicist, prozator și dramaturg, Constantin Cheianu este preocupat în scrierile sale de imediatul cotidian, de problematica socială și n-a trebuit să facă decât un pas spre genul teatrului documentar, atunci când întâmplarea l-a dus într-acolo, în casa unei rude unde a auzit povestea chiar de la un consătean de-al său care a trăit o asemenea dramă. A urmat o documentare mai amplă despre fenomenul migrației basarabenilor în Occident, după care a scris piesa *În container*. De altfel, în Republica Moldova, teatrul documentar e un gen mai des abordat și n-ar strica și dramaturgilor noștri să-l încerce, mai ales în contextul sociopolitic de astăzi în care guvernării parcă se joacă de-a baba-oarba în timp ce oamenii trăiesc de pe o zi pe alta. Chiar el și-a regizat această piesă la Teatrul „Alexei Mateevici” din Chișinău în colaborare cu Teatrul Fără Nume și Editura Cartier. Tot el a făcut scenografia și selecția muzicală. La Teatrul Odeon, piesa a fost prezentată ca spectacol-lectură în cadrul programului *Dramaturgi de azi la Odeon* în parteneriat cu Fundația „Camil Petrescu” și montată pe scenă de tânărul regizor Cristian Banu. Nu am văzut spectacolul de la Odeon, dar la Iași chiar am avut de-a face cu un spectacol. Un spectacol pornit de la un actor care și-a descoperit înclinația și poate chiar vocația pentru regie, de ce nu? Nu l-am întreat pe Radu Ghilaș cum a ajuns sau de ce a ajuns să facă și regie. Este prematură o asemenea întrebare, *În container* fiind primul lui spectacol serios. Nu destul de serios, dacă iau în calcul și bugetul alocat. Pentru că oricât de creativ ai fi, când totuși ai nevoie de un decor ceva mai costisitor, lipsurile se văd. Și în acest spectacol tocmai containerul a trebuit să fie improvizat din pânză. Însă chiar și așa, spectacolul este viu și și-a atins scopul. Povestea este crudă și adevărată. Chiar eu cunosc o familie de români care a traversat Oceanul într-un container, având cu ei copilul de șapte ani, și care într-un final au ajuns în Canada, mai mult morți decât vii. Spectacolul nu este acaparat de regizor, actorii au toată libertatea și asta se vede în atitudinea lor, în modul în care dau identitate personajelor și își trăiesc rolul. Foarte ingenioasă ideea celor două planuri: maternitatea și haznaua vieții din fostele țări ale lagărului comunist. Interstițiul nașterii cu sacralitatea ei, cu toate visurile năruite ale unei mame care-și aduce copilul pe lume pentru a trăi și nu pentru a muri ca un câine, deschide supapele unor emoții copleșitoare. Furtunul prin care respiră Igor în container se întinde ca un cordon ombilical până la masa de naștere. Pentru că tocmai mama lui este părtașa morții lui, cea care i-a dat viața și banii, fără să știe adevărul despre cum va călători Igor în Irlanda pentru o viață mai bună. Cei trei emigranți se întâlnesc într-un hotel mizer din Italia. Fiecare își așteaptă momentul pregătit de intermediari dubioși pe care-i plătesc să-i ducă în Irlanda, în paradisul muncii plătite. În Basarabia ori sunt prost plătiți, ori nu găsesc de lucru. Și prețul plătit nu este numai banul. „În Irlanda nu există locuri de muncă pentru moldoveni”, de aceea ei sunt nevoiți să-și falsifice identitatea, să fie lituanieni, să-și calce în picioare tot ce-au iubit și-au respectat în țara lor. Decăderea lor este atât de vertiginoasă, încât ei nici măcar nu realizează asta și ajung să facă un act de bravadă din încercările eșuate prin care au trecut, dar au rezistat. Ei sunt într-o competiție a luptei pentru subzistență din care scapă cine-i „mai parșiv”. E drept că îi ajută și „educația”, dar și temperamentul balcanic. Așa ajung să se fure și să se „toarne” unii pe alții sau să nu se ajute decât contra cost. Spectacolul nu este deloc complicat, iar simbolurile sunt la vedere și au efectul unor pauze de gândire. În planul de sus, pe o scenă îngustă, este cealaltă realitate: viața adevărată sau visul vieții. Masa de naștere se află în mijloc, iar de o parte și de alta, instrumentiștii de la trupa Legend cântă muzică rock live. Muzica lor face trecerea între scene. Spre final și instrumentiștii se „îmbarcă” în container. În planul de jos al scenei are loc

măcelul conștiințelor, unde cad victimă și cei mai inocenți. Luminile sunt palide și decupează doar spațiul de joc, ceea ce dă un plus de tensiune spectacolului și o atmosferă sumbră. Radu Ghilaș a dozat bine energiile acestui spectacol. Interacțiunea celor trei transfugi este vulcanică, agresivă, ca și muzica, de altfel și asta poate obosește spectatorul. Numai că sunt câteva elemente care echilibrează spectacolul: umorul, momentele sensibile (ezitarea lui *Sergiu* când i-a furat banii lui *Igor*, povestirile lui *Igor* despre mama lui și despre *Ion*, imaginea containerului-capcană din final, în care se zbate *Igor* să supraviețuiască). Foarte eficace și mișcarea scenică; manevrarea ingenioasă a patru saltele și două cuburi accelerează ritmul într-un mod firesc. Toma Moraru este ca un titirez în scenă, nu stă deloc, dar asta este și amprenta psihică a personajului *Viorel*: năstrușnic, credul, sincer, vesel, plin de viață, dar și țăfnos când *Sergiu* prea abuzează de bunătatea lui, un șmecheraș până la urmă cu destul sânge rece, în stare să facă orice pentru a-i fi lui mai bine. *Sergiu* Morariu joacă un personaj (*Sergiu*) mai versat, mai cinic, mai echilibrat, mai sigur pe sine, dar care se dovedește a fi o cârpă în fața fricii. *Ion*, jucat de Alexandru Arnăutu este un mic bandit, dar care-și face bine „meseria” atunci când își pregătește clienții pentru marea călătorie din container. Alin Popovici, în rolul lui *Igor*, este inocența întruchipată, iar plasticitatea lui corporală, sugerând zbaterea pentru supraviețuire, face din scena finală una dintre cele mai frumoase scene. La Andreea Stafie, în dialogul cu fiul ei, blândețea și îngrijorarea unei *Mame* sunt puțin cântate, ca și tonalitatea vocii. Andrei Onofrei este foarte bine ales ca apariție scenică în rolul lui *Donatas*: ochii lui negri și pătimași trădează pericolul înainte de a mai spune vreo replică. În plus, este foarte ferm în gesturi și tăios în replici. Chiar dacă actorii sunt doar studenți în ultimul an, unii dintre ei avându-l profesor pe Radu Ghilaș, ei fac cinste școlii de teatru de la Iași care tinde să fie una dintre cele mai bune universități.

Spectacolul de la Iași este un spectacol necesar și dur despre un sistem dur care continuă să distrugă idealurile tinerilor și să mutilizeze valorile umane.